

**La producció
àudio-visual a
Catalunya en la
darrera dècada**

Joan Antoni González i Serret

1. La indústria del cinema: 1980-1991

La dècada dels anys vuitanta s'ha caracteritzat per un profund canvi, complex d'analitzar. El retrocés de producció, les conseqüències de les legislacions diverses o la desregulació, el procés d'Unió Europea, el *boom* de nous canals, els canvis tecnològics són alguns dels factors decisius que han fet el conjunt de canvis i transformacions.

Del treball-enquesta de FUNDESCO, dut a terme el 1992 a 280 productors de tot l'Estat, 50 distribuïdores i unes 12 grans cadenes de distribució es pot observar la següent situació: s'ha produït una davallada del nombre de pel·lícules que afecten més el mercat europeu que el nord-americà. També a Europa s'ha perdut, en línies generals, nombre d'espectadors. L'Estat espanyol no ha estat una excepció: de 118 pel·lícules el 1980 a 64 el 1991. A Catalunya: de 38 el 1980 a 19 el 1992, i de 258 curts metratges el 1980 a 83 el 1991.

2. Cinema i àudio-visual

El model de la televisió ha estat marcat o condicionat per la titularitat pública de les cadenes: RTVE va servir els interessos de la dictadura de Franco.

El mapa televisiu ha canviat radicalment de 1987 a 1990. Aquest període ha estat el de més gran creixement a nivell europeu. És el moment de l'aparició de les cadenes autonòmiques i les privades.

Per posar un exemple, de les dades d'INITS 1990 i MULTIGNER 1990 es pot observar que de les 26.000 hores de programació el 1987-1988 es passa tres anys més tard a 62.000 hores. Òbviament el creixement ha continuat. De tota manera, la necessitat de cobrir més hores de programació no s'ha traduït directament en un creixement de la producció; aquesta, però, és una altra qüestió.

3. El mercat i la dimensió del sector

L'informe del Centre d'Estudis de Planificació, amb algunes correccions fetes posteriorment per l'ICC, ens planteja, pel que fa a les dimensions del sector, que el domini és de les empreses televisives sobretot TVE, una de les cadenes que està entre les primeres societats que intervenen en el sector àudio-visual a nivell mundial.

El conjunt de l'Estat representa només un 3 % del volum de facturació global de les cinquanta primeres empreses europees, un tant per cent molt reduït si es compara amb França o Itàlia, que presenten un 13,19 % i 14,45 % respectivament.

A Catalunya, com al conjunt de l'Estat, hi ha un petit nombre de grups empresarials importants. Domina l'atomització: setanta-quatre productores han fet només una pel·lícula, segons Carles José en el seu estudi per a Sitges.

Ara bé, per fer una anàlisi d'aquesta situació cal considerar que tant Catalunya com la resta de l'Estat presenten uns trets diferencials del context de la Unió Europea. En aquest sentit, cal encara pensar en la llunyania entre sector cinema i sector televisió, i també les actituds i tradicions autàrquiques que han fet que ens mirem més el melic que el mercat internacional.

4. L'exhibició. El parc de sales

Les condicions i els canvis en els consums culturals al llarg de les darreres dècades han comportat una davallada d'espectadors. A Catalunya, de 6,2 milions el 1980 a 0,88 milions el 1991 per pel·lícula feta, i al conjunt de l'Estat, de 36,5 milions el 1980 a 8,8 milions el 1991.

El públic de cinema es caracteritza per la seva joventut: 59,4 % homes entre 25 i 44 anys, i 47,7 % dones per a una mateixa forquilla d'edat, amb un nivell d'estudis elevat, de classe mitjana-alta i habitants de grans ciutats.¹

1. Equipaments, pràctiques i costums culturals. Ministerio de Cultura, 1991.

També s'ha anat produint una progressiva modernització del parc de sales, i també del fenomen de les multisales.

Encara que les recaptacions es concentren en pocs títols i de companyies multinacionals, el cinema d'Estat Units quasi està al 50 % del total de pel·lícules exhibides (entre el 43 % i 48 % amb un nombre d'espectadors del 72,6 % les nord-americanes en oposició per exemple a un 7,69 % de pel·lícules del conjunt de l'Estat). Són dades del 1989 i poden servir per il·lustrar els darrers deu anys.

Obviament, aquest panorama ha fet que el sector de l'exhibició a Catalunya patís una greu crisi que ha conduït a la desaparició de moltes de les empreses independents.

5. La producció

Evidentment, la davallada d'espectadors ha estat un factor negatiu per a la indústria àudio-visual i particularment per a les productores.

Abans hem vist algunes dades del nombre de produccions. No insistiré. Només vull comentar que a partir de l'abril del 1981, en aplicació del que s'ha conegut com a Decret Miró, es produeix la desaparició del cinema S, la qual cosa explica, en part, la caiguda en números relatius.

Ara bé, també aquesta etapa es caracteritza per un important augment de costos i aquest fet afavoreix la qualitat de les pel·lícules. Hem d'esperar el final de la dècada per parlar de *tv-movies* i no ha estat fins al 1994 que s'ha començat a fer realitat amb TVC.

La característica més rellevant de les societats productores ja hem vist que és l'atomització en detriment d'un teixit empresarial sòlid.

6. El mercat del vídeo

Encara que el mercat videogràfic havia descendit, després del *boom* dels anys setanta i segona dècada dels anys vuitanta, l'aparició sobretot de les cadenes privades i l'augment de l'oferta de pel·lícules el va fer retrocedir.

Catalunya, malgrat els esforços de darrera hora fets amb ajuts de la Direcció General de Política Lingüística, no es pot dir que tingui una presència significativa en aquest sector. És evident que el vídeo en termes de mercat és purament una reproducció d'obra preexistent.

No obstant, cal tenir present l'augment d'un 300 % del parc de magnetoscòpis entre 1985 i 1990 (el 42 % de les llars de l'Estat tenen aquest tipus d'aparell).

No es pot considerar, però, que a Estats Units es pugui parlar d'ingressos significatius per a les pel·lícules (pensem que està al voltant del 41 % dels ingressos).

Caldria fer esment de la pirateria, ja que ha perjudicat el nivell de recaptació, i també el canvi que significa el canó de còpia privada que avui es recapta.

7. La televisió

Abans ja he assenyalat el canvi que ha suposat l'aparició de les noves cadenes emissores per al paisatge àudio-visual del conjunt de l'Estat.

No crec que sigui necessari aprofundir més en l'anàlisi de les graelles que ha comportat veure en termes generals el domini del *fluxe*, *jocs*, *magazines*, etc., en detriment de la ficció, almenys pel que fa als horaris de màxima audiència.

Aquesta tendència està vivint un progressiu canvi amb la presència exitosa de *comèdies de situació*, de format més lleuger, que pel fet de plantejar fórmules més pròximes està guanyant una part molt important de mercat.

Sembla ser que el futur és esperançador. En aquest sentit hem d'esmentar un creixement mantingut en l'àmbit de la Unitat Europea en un 10 % per any aproximadament i més participació dels productors europeus amb els de la indústria d'Estats Units. Caldrà veure a Catalunya si tots plegats fem possible que el teixit industrial d'aquest sector específic es consolidi i eixampli per tal de sortir als mercats internacionals.

8. El sector públic

ICAA a Madrid: servei i direcció general compartida a Catalunya.

Programa MEDIA a nivell europeu. Coordinació cada cop més estreta. Política més industrialitzant i d'ajut a l'economia productiva. Política global GATT, etc., adaptació de la legislació, drets d'autor *copyright*, qüestió sobre la nacionalitat del producte àudio-visual, llicències, qualificació, control de taquilla, quotes.

En fi, mesures de protecció. Tot això anirà transformant-se. Es treballa en un llibre blanc a nivell europeu.

9. El mercat del cinema i l'àudio-visual a Europa

No podem aïllar l'anàlisi particularitzant més del necessari. Per tant, observem una referència al context: el volum de facturació a nivell de l'Europa Comunitària UE està una mica per sobre dels 30.000 milions de dòlars (IDATES), 37 empreses europees estan entre les 100 primeres en l'àmbit mundial.

També a nivell europeu es produeix una tendència autàrquica, poca circulació d'obres entre països i poca exportació cap a d'altres mercats.

També existeix una davallada d'espectadors juntament amb la modernització de sales, estratègia de venda de vídeo en comptes de lloguer.

La distribució també està concentrada en les *majors* americanes i es planteja com a estratègia europea distribuïdores d'àmbit de la Unió.

S'han constituït grans grups en l'àmbit europeu, alguns en forma de concentració vertical.

Cada cop més, la producció ha de ser en forma de col·laboració entre cinema i televisió. Els programes Eureka Àudio-visual, l'aplicació de la directiva anomenada *Televisió sense fronteres* ha de capgirar poc a poc el panorama.

Relació d'ordres i decrets de la Generalitat de Catalunya en matèria àudio-visual.
Juny 1981-juliol 1993

<u>Data</u>	<u>Tipus de norma</u>	<u>Matèria</u>
01.06.81	ordre	Publicant Real Decret 1010/1981 sobre traspassos en matèria de cultura
20.04.82	ordre	Creació del Registre de Cine-clubs de Catalunya
05.05.82	decret	Núm. 112 - Creació del Registre d'Empreses Cinematogràfiques de Catalunya
05.05.82	ordre	Desplega Decret 112/1982 de 5 de maig sobre Registre d'Empreses Cinematogràfiques
05.05.82	decret	Núm. 113 - Rodatge de pel·lícules cinematogràfiques
05.05.82	ordre	Desplega Decret 113/1982 de 5 de maig sobre rodatge de pel·lícules
10.06.82	decret	Núm 163 - Quota de pantalla i de distribució cinematogràfica
26.07.82	decret	Núm. 264 - Sobre billetatge
30.07.82	decret	Núm. 261 - Sobre visat de producció i difusió i creix del Registre d'Empreses Àudio-visual de Catalunya
14.07.83	decret	Núm. 321 - Sales especials d'exhibició cinematogràfica
21.07.83	ordre	Creació dels Premis de Cinematografia
08.11.83	decret	Núm. 494 - Inspecció i sancions a producció i difusió àudio-visual

<i>Data</i>	<i>Tipus de norma</i>	<i>Matèria</i>
08.11.83	decret	Núm. 495 - Classificació de pel·lícules i material àudio-visual
21.11.83	ordre	Desplega Decret 495/1983 de 8 de novembre sobre Classificació de pel·lícules i material àudio-visual
09.07.86	ordre	Subvencions de crèdits a productores
14.10.86	ordre	Nova regulació del Decret 264/1982 de 26 de juliol sobre billetatge oficial
05.12.86	ordre	Modifica l'Ordre de 9 de juliol de 1986 sobre subvencions de crèdits a productores
09.12.86	ordre	Estenent a tot Catalunya el billetatge nou contemplat a l'Ordre de 14 d'octubre de 1986
18.12.86	decret	Núm. 350 - Declaració setmanal de les sales d'exhibició
11.01.88	ordre	Creació dels Premis de Videografia
25.09.89	decret	Núm. 244 - Relacions Espanya-França
15.05.90	ordre	Subvencions a producció, distribució i exhibició
16.07.90	resolució	Subvenció al Patronat Municipal del Festival de Cinema Fantàstic de Sitges
17.07.90	resolució	Subvencions per augmentar la presència de vídeos en català
24.08.90	resolució	Pròrroga del termini de la Resolució
04.12.90	ordre	Subvenció a producció de curtmetratges

<i><u>Data</u></i>	<i><u>Tipus de norma</u></i>	<i><u>Matèria</u></i>
04.12.90	ordre	Subvenció a activitats de promoció cultural (professionals), fetes per entitats privades sense finalitat de lucre
07.05.91	decret	Núm. 105 - Inspecció de la Direcció General de Promoció Cultural
30.07.91	decret	Núm. 174 - Relacions Espanya-Portugal
30.07.91	decret	Núm. 175 - Relacions Espanya-URSS
02.12.91	ordre	Subvencions a l'exhibició en català de pel·lícules no catalanes
19.12.91	ordre	Bases generals per a l'atorgament de subvencions
19.12.91	ordre	Beques per estimular la creativitat
20.12.91	ordre	Beques per estades a l'estranger
10.02.92	decret	Núm. 34 - Relacions Espanya-Canadà
07.04.92	ordre	Modificació de l'Ordre de 19 de desembre de 1991 (Bases generals de subvencions)
17.12.92	resolució	Premis de Videografia 1993
17.12.92	resolució	Premis de Cinematografia 1993
04.01.93	resolució	Ajuts a la creació de guions cinematogràfics
24.02.93	ordre	Ajuts a grups i artistes en desplaçaments a l'estranger
24.02.93	ordre	Modificació de l'Ordre de 19 de desembre de 1991 (Bases generals de subvencions)

<u>Data</u>	<u>Tipus de norma</u>	<u>Matèria</u>
26.05.93	ordre	Ajuts a produccions videogràfiques en català
27.07.93	resolució	Subvencions a sales rurals
28.07.93	resolució	Subvencions a exhibidors de pel·lícules comunitàries